

SLOVENSKI UČITELJ

1913

VERI

OMIKI

UZGODI

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH
UČITELJSKIH
IN KATEHETSkih DRUŠTEV

ŠTEV. 11. LETNIK XIV.

TISKARNA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
O pazljivosti s stališča eksperimentalne pedagogike. (J. Polák)	241
Kako more šola sodelovati, da se varujejo in utrdijo temelji soci- alnega reda. (Marica pl. Kleinmayr)	245
Pojdimo v kuhinjski tečaj. (A.)	247
Varstvo spomenikov in varstvo domačije. (Dr. Fr. Stelè)	248
Neprecenljiv zaklad. (A. Čadež)	252
Katehetski vestnik	254
Učiteljski vestnik	256
Vzgoja	260
Raznoterosti	260
Slovstvo in glasba	263
Listnica uredništva	264
Razpis učiteljskih služb. (Na ovitku.)	

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za „Slovensko zvezo“ 5 kron; naročniki-člani „Društva slovenskih katehetov“ plačajo tudi 5 kron.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

SLOVENSKI UČITELJ

Glasiló slovenskih kršćanskih učiteljskih
===== in katehetskih društev. =====

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XIV.

V Ljubljani, 15. novembra 1913.

Štev. 11.

J. Polák.

O pazljivosti s stališča eksperimentalne pedagogike.

(Po predavanjih dr. V. Kušarja in študijah dr. V. Moedeja.)

O velikem pomenu pazljivosti so uverjeni vsi pedagogi. Pazljivosti pa učencem ne moremo ne dopovedati, ne vtepti, zakaj zavisna je od volje in volja se dá gojiti večinoma potom navade.

Sedaj nas zanimlje predvsem vprašanje, kaj je pazljivost. — Pazljivost je duševno delo, ki koncentruje ves organizem na bodoči vtisek. Da to definicijo lažje umemo, podam zgled: Na pokošenem travniku preži mačka pred mišjo luknjico na plen. Sedi na zadnjih tačicah, ob katerih je zaokročila rep. Sprednji del života ima oprt na iztegnjeni sprednji tačici, glavico ima malce upogneno, uhlji in brčice so se ji napele, a oko pod nagubanim čelom ji skoro ne trene. — To vam je nazorna podoba in lep zgled pazljivosti.

Oglejmo si sedaj, koliko vrst pazljivosti imamo. Imamo dve vrsti pazljivosti, in sicer čutno in intelektualno. Čutna pazljivost se ozira na predmete. Imenujemo jo tudi neprostovoljno pazljivost. Intelektualna pazljivost pa se ozira na predstave. Imenujemo jo tudi prostovoljno pazljivost. Neprostovoljna pazljivost je zavisna predvsem od slučaja; naravna je in velikega, vitalnega pomena. Prostovoljna pazljivost pa je zavisna predvsem od vzroka, je kulturna in za razvoj kulture jako pomenljiva. Navedem zopet zgled: Učenec gre iz šole. Pot proti domu ga vodi skoz listnat gozd. Bos je. Tihih in počasnih korakov skoro ni čuti. Zdajci zašumi v listju. Učenec obstane. Preko steze šine gad. Občutek napetosti mine in lahkih nog stopa učenec proti domu. — To je nazoren in lep zgled neprostovoljne pazljivosti. Oglejmo si sedaj še zgled za prostovoljno pazljivost: Med poukom dospje učitelj do posebno težkega odstavka. Zdajci prestane in veli: »Učenci, dobro pazite; zakaj odstavek, ki vam ga bom razlagal sedaj, je posebno težak!« — Učitelj preneha in ves organizem učencev se koncentruje (če sami hočejo!) na vtisek, ki so ga čakali.

Zanimalo bo izvedeti, kdaj se začne pazljivost javljati. Lay je mnenja, da se pojavijo znaki pazljivosti pri otrocih že tretji dan po rojstvu, in

sicer nam priča o tem otrokov pogled na mater. Drugi znaki za pojavljanje pazljivosti so: premikanje oči za predmetom, gubanje ustnic itd. V drugem tednu po rojstvu pa že opazimo pri otroku prvo stopinjo pazljivosti. Na ti stopinji upre otrok pogled v predmet in raz obrazek mu beremo izraz veselja, oziroma bojazni, strahu. Sploh igra mimika pri študiranju pazljivosti važno vlogo. Toda o tem pozneje. Na drugi stopinji pazljivosti opazimo pri otroku presenečenje. Vzrok temu je ta, da se otrok novemu ne more hitro privaditi. Toda teh stopinj, ki jih navajam sedaj, ni smatrati veljavnim samo za otroke, temveč tudi za odrasle. In uprav na drugi stopinji razločujemo dva tipa ljudi. So ljudje, ki se novemu hitro prilagodijo, drugi pa zopet ne izlepa. Tipe teh vrst najdemo tudi v različnih starostnih dobah. Otroci se namreč novemu ne prilagodijo tako hitro nego odrasli.¹

Tretjo stopinjo pazljivosti imenujemo začudenje, t. j. otrok se seznanja z vzrokom, ki je povzročil duševno delo, t. j. občutek napetosti, oziroma koncentracijo vsega organizma na gotov predmet. In kot zadnjo stopinjo pazljivosti označujemo opazovanje. To se pojavi šele v petem mesecu po rojstvu in se razvije prej v očesu, nego pa v ušesu in drugih čutilih. Samoobsebi je jasno, da teh stopinj ni umeti tako, da se vrste vedno druga za drugo, ampak mešano pri otrocih, pa tudi pri odraslih.

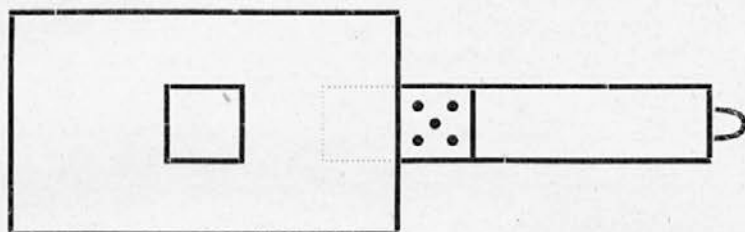
Omenjal sem, da hočem izpregovoriti besedo tudi o mimiki, t. j. značilju pazljivosti. Pri tem in onem ste že gotovo opazili na čelu markantne vodoravne črte. Odkod te črte? — Kdor kako stvar prav pazno ogleduje, dviga obrvi, in mnogokratna ponovitev povzroči zgoraj omenjene vodoravne črte. Enako je dostikrat opazati nad nosom med obrvmi 3—4 cm dolge navpične črte. Kaj značijo te črte? — Pri paznem zasledovanju kake misli povesimo navadno obrvi, in mnogokratna ponovitev povzroči te črte. Marsikdo odpre vsled pazljivosti celo usta, saj je znan izrek, da poslušamo včasih z ušesi in ustmi in da gledamo z očmi in ustmi. So pa tudi ljudje, ki ne odpro ust, temveč jih vsled pazljivosti tesno stisnejo in nagubijo. Po domače pravimo, da naredo — šobo. Oči so posebno značilne za pazljivost. Obrobljene so okoliinokoli z mišicami in obrnjene bolj proti notranji strani. V zvezi s pazljivostjo je tudi gibanje glave, rok, nog in života. Če je predavanje dolgočasno in ne more zbuditi pazljivosti, je med poslušalci dokaj premikanja, t. j. več nego ga mora biti naravno. Kaj pa je pomniti o vzdihanju in izdehanju? Vzdihanje in izdehanje sta navadno dva energična pojava, po katerih dovajamo v pljuča več svežega zraka, nego smo ga mogli ob pazljivosti, med katero pozabimo skoro na ves zunanji svet. Vzrok vsemu temu pa je krvni pritisek na možgane, in

¹ Mimogrede naj se dotaknem na tem mestu tudi odmorov med poukom. Dokaj je učiteljev, ki bodo zmajevali z glavo, ako trdim, da ni pravilno, če dovolimo, da otroci med odmori kriče in divjajo. Izpremena med takim odmorom in med sledečo uro je tako velika, da porabi učitelj dokaj časa, preden umiri učence in jih dovede do pazljivosti, ki jo zahteva predmet. Otroci se naj med odmori oddahnejo, za kar je najbolj priporočati kratke izprehode. Bolje je, da so otroci čisto mirni, nego pa da divjajo in kriče.

to vpliva tudi na krvni obtok, t. j. na bitje žile in s tem več ali manj tudi na dihanje.

Ko sem omenil mimiko, t. j. njeno tesno zvezo s pazljivostjo, bi moral omeniti tudi tozadevne tipe, t. j. tipe, pri katerih igrajo: oko, uho, tip in gibanje glavno vlogo. Ume se, da ga ni človeka, ki bi bil čistokrven tip, če se smem izraziti tako, temveč so ti tipi mešani ter je pri vsakem človeku ta ali oni tip bolj markantno izražen; po tem markantnem izrazu uvrstimo človeka tudi v dotično kategorijo tipov. Za lažje umevanje nekaj zgledov:

Za poizkus takozvanega vizuelnega tipa si napravi lahko vsak sam pristroj kot ga kaže slika 1.

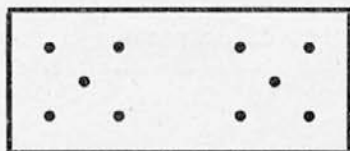
Slika 1.

Kosu lepenke izrežemo v sredi okence v velikosti razglednice. Na zadnji strani lepenke naredimo pripravo za premikanje. V to vtaknemo ozek kos lepenke, ki se dá premikati semtertja. Dobro je, če imamo pri rokah več takih ozkih kosov lepenke, ki so na enem pike, na drugem barve itd. Če potegnemo ozki kos lepenke vun, oziroma ga potisnemo noter, zablešče v okencu za trenotek pike, barve itd., kar pač vtaknemo v pristroj. Pri poizkusih bomo opazili, da zadošča samo hip, da loči dober vizuelni tip pike, barve itd.

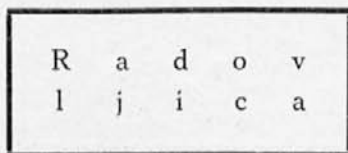
Pazljivost ima to tendenco, da poizkuša vtiske združiti v celote in te celote tudi ohraniti, češar se z različnimi tabelicami tudi lahko uverimo. Tudi so uspehi boljši, ako nudimo ubrane celote, nego pa tam, kjer nudimo raztresenost. Poizkuse lahko napravimo s sledečimi in podobnimi tabelicami.

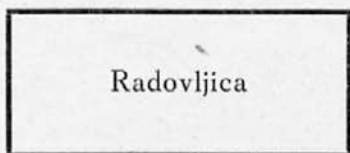
Slika 2.

Slika 3.

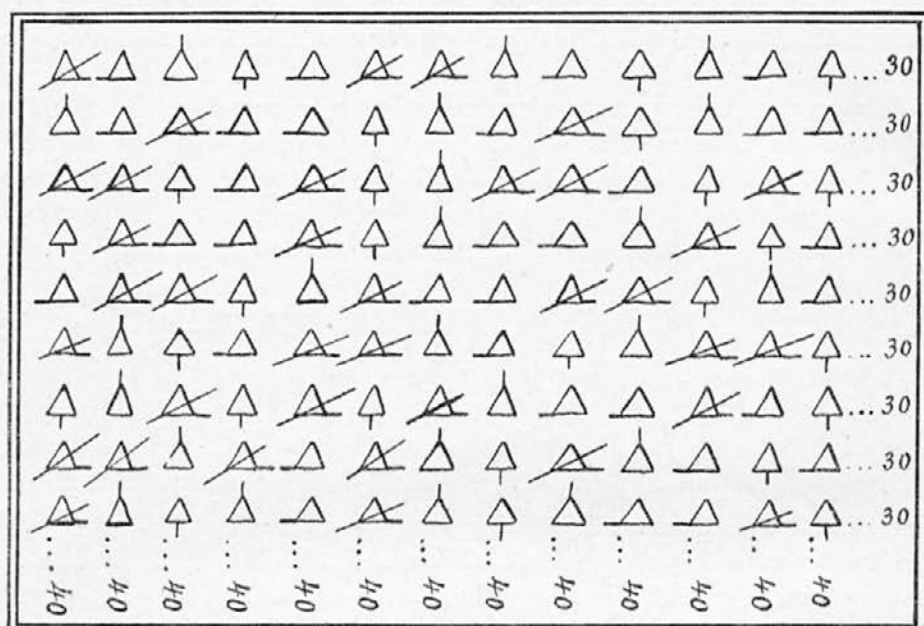
Slika 4.

Slika 5.

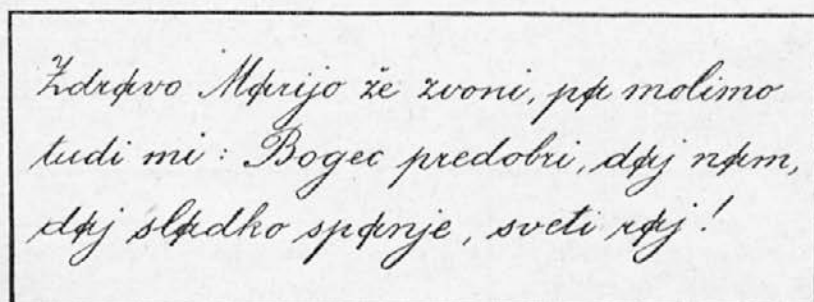
Ako sedaj okrenemo pogled v računice, bo menda jasno vsakemu, da podobe v računici niso samo zaradi lepšega urejene tako, temveč da so izdelane na podlagi psiholoških izkušenj, dobljenih empiričnim potom, t. j. potom opazovanj, izkušenj, eksperimentov itd.

Če hočemo preizkusiti vizuelni tip, nam služijo v to prav dobro tudi druge tabele, kakor n. pr. take-le:

Slika 6.

Pričujoča tabela sestoji iz samih trikotnikov; v vodoravnih vrstah jih je po trideset; biti pa mora štirideset takih vodoravnih vrst. Naloge, ki jih lahko stavimo ob ti tabeli, so take-le: »Prečrtajte v tabeli vsa taka-le \triangle znamenja!« itd. Opomnim pa, da se mora izvršiti prečrtovanje urno in v natanko določenem taktu. Sicer pa poizkusimo vizuelni tip prav lahko tudi ob kakem daljšem tekstu. V ta namen podamo na tabeli tekst in velimo prečrtati gotove samoglasnike. N. pr.: »Prečrtajte v sledečem besedilu vse samoglasnike »a«!«

Slika 7.

(Dalje.)

Marica pl. Kleinmayr:

Kako more šola sodelovati, da se varujejo in ohranijo temelji socialnega reda. (Dalje.)

Šola mora vcepljati otrokom prepotrebno spoštovanje do avktoritete. Kdor pa hoče vzgajati mlada srca za pravo spoštovanje do zakonov, do oblasti, do avktoritete, mora imeti sam ugled. Ugled si pridobi učitelj z zglednim življenjem, z natančnim izpolnjevanjem dolžnosti in s previdnim in dostojnim ravnanjem med ljudstvom. Te in še druge vrline so potrebne učitelju, ako hoče sebi in šoli ohraniti avktoriteto. Prost mora biti človeških slabosti in strasti, ki bi ga v očeh njegovih gojencev ponižale ter mu odvzele vse spoštovanje; v vsem in povsod mora biti gojencem posnemanja vreden zgled. — V šoli naj zveno njegovi ukazi milo, a odločno in dostojanstveno. Njegovo povelje naj bo otrokom sveto, njegova razsodba modra. — Globoko učiteljevo znanje je važen pogoj njegove avktoritete v šoli; temeljito znanje naj se pa druži z vestno pripravo za pouk. Kako moreš samozavestno in s prikupljivo rutino nastopiti, ako nisi popolnoma kos nalogi, ki ti jo je obravnavati?! Avktoriteto pa si najbolj utrdiš in zagotoviš s strogo pravičnostjo. Učiteljeva prva lastnost naj bo, da skuša biti strogo pravičen in nepristranski. Pristranost, ki je velika hiba vsakega pedagoga, otrokom ne ostane prikrita ter docela izpodkoplje avktoriteto učiteljevo. Pravičnega učitelja otroci vzljubijo in tudi spoštujejo.

Vsaka avktoriteta pa temelji trajno le na božji avktoriteti, ki naj bo voditeljica otroških src. Že v domači hiši se polaga temelj za božjo avktoriteto, ko začne otrok spoznavati Boga. Otrok naj se uči občudovati Stvarnika nežnih cvetk, ljubkih ptičkov, blestečih zvezdic, Stvarnika in Ohranitelja veselstva. Če primerja svojo veliko slabost, pa neizmerno moč Stvarnikovo, tedaj se v mali glavici porodi misel: kako spoštovanje zasluži toli mogočni in vzvišeni Gospod. Temelj za najvišjo avktoriteto, ki gre Bogu, je s tem položen. Učiteljeva skrb pa bodi, da se ta temelj v šoli vedno krepí, tako da ga nikdar nobena sila omajati ne bo mogla.

Zajedno z božjo avktoriteto se zaplodi v otroškem srcu toli potrebno spoštovanje do staršev. V najnežnejših letih je navezan otrok le na pomoč roditeljev. Otrok čuti svojo slabost, svojo odvisnost, vidi pa tudi premoč roditeljev; v njegovi duši vzklije cvetka spoštovanja. Skrb učiteljeva pa bodi, da ohrani in okrepi v otroških srcih to avktoriteto, ki združuje v sebi ljubezen, spoštovanje in pokorščino. O starših naj govori učitelj pred otroki vedno kar najbolj spoštljivo. Četudi morda starši večkrat ovirajo uspešno delo učiteljevo, naj se ta nikdar ne spozabi, da bi o njih prezirljivo, zaničljivo govoril. Naravna ljubezen do staršev, ki je ukoreninjena v otroških srcih, naj se pod učiteljevim vplivom tem lepše razvije in poglobi naj se spoštovanje do roditeljev. Ako pa mora učitelj staršem v čem oporekati, naj o tem obravnava neposredno z njimi.

Otrokom, ki so tako vzgojeni, ne bo težko vcepiti tudi spoštovanja do zakonov in oblasti, spoštovanja do presvetlega vladarja. Na nižji

stopnji se lahko opiramo na dejstvo, da so zakoni in oblasti naredba božja. Avktoriteta, ki so jo občudovali otroci v Bogu, preide sedaj i na zakone in oblasti, kakor na njegovo voljo. Ko postanejo večji in razumnejši, tedaj jim šola lahko pojasni, da so zakoni za obstanek človeške družbe potrebni in torej za vsakega posameznika koristni. Kdo bi čuval slabotne, kdo jim pripomogel do njih pravic, kdo bi krotil in kaznoval nasilneže, da ni gosposke!?

Tisti pa, ki čuva nad zakoni, ki je predstojnik vseh oblasti, je ljubljeni in predobri vladar. Ker se potom zakonov izvrši toliko dobrega, ker dobivamo po oblasti varstvo in pravico, zato pa moramo onega, ki potrjuje zakone, ki nastavlja oblasti, spoštovati in ljubiti. On zasluži, da mu izkazujemo med zemljani največje spoštovanje.

Učitelj, ki skrbi, da si pridobi in ohrani ugled, deluje zajedno za ohranitev socialnega reda. Otroci, ki spoštujejo učitelja, bodo spoštovali pozneje tudi druge predstojnike, spoštovali pa tudi oblasti in zakone. Tako polaga učitelj temelj za avktoriteto vladarja ter skrbi zajedno za utrditev države.

* * *

Povsod se čujejo pritožbe o slabi disciplini, o pomanjkanju zmisla za izpolnjevanje dolžnosti. Pogosto se opaža, da so otroci že v najnežnejši dobi napram svojim nalogam malomarni, lahkomisljeni, brezbrizni. Z ukoreninjeno brezbriznostjo napram ukazom svojih višjih stopijo taki otroci v življenje. V svoje največje začudenje opazijo sedaj zahteve družbe, zahteve države, katerih ne morejo in ne smejo kar kratkomalo prezreti, kakor so bili navajeni delati z ukazi dosedanjih predstojnikov. Stopivši v življenje, začutijo veliko razliko, ki je med resničnim življenjem in njih napačnim življenskim naziranjem.

Obstanek družin, občin, držav je odvisen od zvestega izpolnjevanja dolžnosti posameznikov. Navajajmo zato otroke, da bodo zvesto izpolnjevali dolžnosti. Opozorjajmo jih na rodno hišo. Kako marljivo in neutrudno dela dober oče, da preskrbi svojem sredstva za vsakdanje potrebe! In skrbna mati! Kako neumorno se ona trudi, da vestno izvrši dolžnosti hišne gospodinje. — Da boš imel na tem polju plodonosne uspehe, je treba, da spoznajo otroci v tebi samem zvestega izpolnjevalca dolžnosti. Nikdar ne pozabi, da so tvoji nedolžni in nepokvarjeni otroci tvoji strogi sodniki. Vdani ti bodo, posnemali te bodo, če jim boš vzor vestnosti.

Šolski red, prvo postavbo za šolsko deco, morajo vsi otroci natančno izpolnjevati; to je predpogoj, ki nam utrjuje upanje, da bodo pozneje vestno izpolnjevali tudi druge postave in zakone.

Pravična presoja učenčevega znanja je važen faktor v šolskem življenju; zato piši rede po modrem preudarku. Učenci naj dobé vtis, da so dane rede zaslužili. Čuvstvo dolžnosti se v otroku močno okrepi, če spozna pravo priznanje svojih zmožnosti, dočim zamori površna obsodba veselje do učenja, veselje do dela, zamori čut za izpolnjevanje dolžnosti.

A.:

Pojdimo v kuhinjski tečaj!

Spomladi letos sem se peljala iz Trsta proti Ljubljani. V istem kupeju je sedela meni nasproti mlada gospica. Zelo izmučena je bila videti, kakor da ima že daljno pot za seboj. Sicer pa je bilo nekaj prijetno energičnega v njenem mladem licu.

»Ali se daleč peljete?« — me vpraša. »Ne prehudo. Le nekaj ur. A vi, gospica?« »Oj, še do Dunaja. Pa sem že zdaj izmučena od morske vožnje.« »Odkod pa prihajate?« »Iz Heliopolisa!« »Kaj, torej iz Afrike? In celo sama?« »Da, to nič ne dé, grem na počitnice domov.«

Govorila je s finim poudarkom in vse njeno obnašanje je kazalo izredno omiko. Gotovo je guvernanka, si mislim, in jo tudi naravnost vprašam.

»Oj, nikakor ne! Uganete, kaj sem?« — »Ne morem, gospica.« — »Veste, kuharica sem, in sicer pri neki imenitni inženirski obitelji v Heliopolisu, ki se je zdaj podala za dva meseca v Evropo na letovišče. Vi se čudite? Glejte, učiteljski izpit imam, a službe nisem dobila. Čakala sem nekaj časa, slednjič se pa tega naveličala. Poizkusim kaj drugega in naredim trimesečni kuharski tečaj na Dunaju. Za šalo me nekdo podraži, ali hočem k obitelji D... vstopiti kot kuharica in ž njo iti v Afriko. — Zakaj pa ne? Pošteno delo je gotovo bolj častno kot brezposelna noblesa, si mislim. — Veste, moj pokojni oče je bil major — in se je večkrat tako izrazil. Studilo se mu je vsako lenarjenje, in pri nas doma sem se učila vsega gospodinjstva, tudi kuhanja. Le malo mi je še primanjkovalo, to sem izpopolnila pri tečaju.«

»In kako ste se počutili v službi?« jo vprašam radovedno. Zanimalo me je to mlado dekle, in njena pogumna odločnost mi je imponirala.

»V službi godilo? Izvrstno, vam povem. Človek velja toliko, v kolikor je izobražen! Po delu sem se z gospodo razveseljevala; kaj radi so me prosili v salon, da sem jim še kaj zaigrala na klavirju. Gospa pa me je hotela imeti v vsaki družbi v svoji bližini, ker ni večča francoščine. Tolmačiti sem ji morala pogovore. Lepo življenje imam.«

»Ali pojedete spet nazaj po počitnicah?« — »Z veseljem. Saj imam pošteno delo, pošteno plačo in vsaj kaj izkusim na svetu! Morebiti dobim potem kako mesto kot učiteljica na gospodinjski ali kuharski šoli! Take šole imajo prihodnost. Saj vsi pametni faktorji uvidevajo, da zgolj z intelektualnim znanjem pri dekletih ne pridemo naprej!«

To so bili zame naravnost krasni vtisi! Kaj, ko bi se tudi pri nas na Slovenskem bolj intenzivno gojila kuharska umetnost med učiteljicami! Zakaj?

Menda se bo tudi pri nas uveljavil v doglednem času kuharski pouk na ljudskih šolah kakor ga že imajo na Gornjem Avstrijskem, na Češkem, na Dunaju itd. Takrat bo pa za nas vse nujna potreba, da nam je predmet — toli važen za obiteljsko srečo — tudi dobro poznat. Vešče moramo biti svoje stroke. Zato pa: Katerakoli izmed nas ima kaj časa na razpolago,

naj se poprime z vso vnemo kuharske umetnosti. Posečajmo primerne tečaje. V korist bo nam in izročeni nam mladini.

Opomba uredništva: Pripomnimo, da so letos v uršulinskem samostanu v Ljubljani otvorili tostrokovni tečaj, ki je namenjen gospodičnam učiteljicam in mlajšemu naraščaju. Enako se je pričel tudi v zavodu šolskih sester v Mariboru kuharski tečaj. Vodi ga spretna, izobrazena gospica-učiteljica iz Budjejevic. Izborna je opremljena kuhinja, da zadostuje tudi najbolj stroгим zahtevam. Več majhnih štedilnikov omogoči istočasni pouk večjemu številu gospic. Pouk traja od 8. do 12. ure ter obsega teoretični pouk in praktično kuhanje. Kuha se pri vsakem štedilniku za šest oseb, pogrne ondi pripravljena miza, servira, pomije, spravi. Popoldne se ponovi predelana snov, presodi dobrina posameznih jedil, sestavi spet načrt za drugi dan, vkuha sadje in sočivje po najnovešem zistemu itd.

Tečaj traja po tri mesece. Učnina 40 K na mesec s hrano vred. Ako katera želi stanovanje in popolno oskrbo v samostanu, pa 70 K. — Gotovo primerne cene! Naj bi ta prekornostna naprava našla mnogo udeleženk.

Dr. Fr. Stelè:

Varstvo spomenikov in varstvo domačije.

Predavanje na učiteljski konferenci za ljubljanski okraj, 9. oktobra 1913.

Moja naloga je, seznaniti vas z uvaževanja vrednim kulturnim stremljenjem modernega časa: s stremljenjem po varstvu spomenikov in po takozvanem varstvu domačije. Ker je to predavanje, kolikor mi je znano, prvo svoje vrste pred ljubljanskim učiteljstvom, je potrebno, da vprašanje obdelam kolikor mogoče osnovno in vam v prvi vrsti skušam vsestransko pojasniti oba pojma; po kratkem zgodovinskem pregledu razvoja teh stremljenj se bom istotako kratko ozrl na današnje stanje, posebno v kolikor se tiče naših krajev, in nazadnje označil tozadevne naloge učiteljstva kot važnega kulturnega faktorja v narodovem življenju in razvoju.

Pojma varstvo spomenikov in varstvo domačije se precej ozko stikata; naloge obeh se v posameznih slučajih celo krijejo, vendar je pa nemogoče enega podrediti drugemu. Videli pa bomo, da je največjega pomena, da oba nastopata složno, v zvezi in se po možnosti podpirata.

V a r s t v o s p o m e n i k o v. — Pod pojmom spomenik razumemo v tej zvezi vsa dela človeške kulture, ki imajo kakokoli umetniško ali zgodovinsko vrednost, torej takozvane spomenike v ožjem zmislu besede, ki so res spomini na kak velik dogodek, kakega zaslužnega človeka in podobno; dalje pa stavbe in umetnine vsake vrste. Vsaka umetnina je namreč spomenik svojega časa, svoje kulturne smeri, kulture kraja, v katerem je nastala, narodnosti, kateri pripade njen stvaritelj, človeštva sploh, v kolikor je taka, da njen pomen posega v razvoj svetovne kulture. Kot vse delo človeške roke, je tudi spomenik podvržen naravnim zakonom življenja in smrti. Zob časa in moč zunanjih vplivov gloje na njem, ga izpreminja in sčasom uniči. Noben spomenik ni večen, naj še tako kjubujoče in samozavestno gleda času in nezgodam v obraz, naj je tudi tisočletja preživel, — prišel bo tudi njegov čas. Vendar pa se dá doba obstoja

kakega spomenika znatno podaljšati. In naloga varstva spomenikov je v prvi vrsti ravno ohranitev, dokler je ta sploh mogoča. — Toda spomenik se dá tudi na drug način uničiti. Pridejo dobe, v katerih je umetniško in estetsko naziranje tako nasprotno gotovim predhodnim dobam, da uničujejo vse, kar ni združljivega z njihovimi apriorističnimi nazori. Taka je n. pr. doba italijanske renesanse v razmerju do njene predhodnice, gotske dobe; taka je pri nas n. pr. doba baroka v XVII. in v prvi polovici XVIII. stoletja, ki tudi ne trpi gotskih spomenikov, ampak jih prezidava in prikraja svojemu okusu in estetskim zahtevam; taka je n. pr. doba, v kateri še mi deloma živimo, ki je pogosto vsled namišljenih prometnih ali zdravstvenih vzrokov ali vsled napačnih znanstvenih dedukcij odstranjevala staro in na njegovo mesto postavljala laži-staro, novo, ki je bilo po mnenju, oprtem na napačnem umevanju znanstvenih rezultatov, boljše in bolj pravilno, kot ono resnično staro. To blodno naziranje o pravilnosti sloga, o zahtevi po slogu sploh, oprto na tisto mrvico vednosti o umetnosti in njenem razvoju, ki jo nudi srednja šola, katera pozna od srednjega veka sem samo še šablonske sloge, od začetka XVIII. stoletja dalje pa sploh samo temó, ker s temi šablonami ne more več operirati, — to naziranje je bilo naravnost kuža za kulturne spomenike, ako so imeli nesrečo, da jih naravni živi razvoj umetniške kulture njihove dobe ni obdaril s tistimi namišljenimi prednostmi, ki so jih moderni od njih zahtevali. In proti uničevanju kulturnih spomenikov na ta način je moralo gibanje za varstvo spomenikov izvojevati posebno hud boj in ga bíje deloma še dandanes. Nasproti omenjenemu šablonskemu nazoru je moralo to gibanje uveljaviti nov, edino pametni in skoro naravni nazor o spomeniku kot rezultatu razvoja kulturnih naziranj, potreb in prežitega življenja. Vzemimo praktičen slučaj, pa vam bo precej vse jasno.

Zatičina, biser naših kulturnih spomenikov, od zelenja nizkih gričkov, ki jo obdajajo, ovita, z ljudsko dušo tamošnjih krajev ozko zvezana! — Vzemimo cel kompleks kot en spomenik, čeprav bi samo cerkev popolnoma zadostovala za naš slučaj. Iz zgodovine nam je mnogo znanega o Zatičini, iz literature poznamo pravljice o nji, znana nam je deloma usoda ljudi, ki so tu bivali. — Povejte mi, ali vas ne navda že pri imenu samem neko posebno čuvstvo, ali se ne stopnjuje to čuvstvo korak za korakom, če se bližate temu kraju, če prestopite prag teh poslopij, če hodite po prostorih v notranjščini, če ste v cerkvi, če ste na velikem obzidanem vrtu in če vidite bele menihe, šetajoče se med tem zidovjem in zelenjem? Nedvomno! In to čuvstvo se ne da kar tako definirati, ni mogoče reči prav določno, odkod izvira, ker je prekomplicirano. Vprašajte se, je li umetnost, ki vam tako govori, je li ona sama; umetnost, o kateri je znano in vsak iz skušnje vé, da nas je v stanu po kakem velikem delu popolnoma prevzeti? Odgovoriti le morate, da ni umetnost tisti faktor, ki vas je tu prevzel s svojim čarom; odgovoriti si boste morali celo, da absolutno vzeto prav velikih umetnin tu ni, in če so bile, jih je zob časa in razmer tako zdelal, da so komaj zmožne kot umetnine priboriti si svojo pravico

v našem duševnem doživljanju. Kaj je torej? Kaj pa je tisto čustvo, ki vas navdaja? Odgovorite na to vprašanje, mogoče boste tako prišli skrivnosti do dna. Rekli boste morda: Občudovanje je, velikost teh stavb me je prevzela; toda precej si morate priznati, da je vloga tega čustva vendar še malenkostna, da mora biti še mnogo, mnogo drugega. In našli boste še marsikako komponento svojega čustva, a do dna mu vendar ne boste prišli. Velik del boste našli pač melanholiije, ki jo vzbuja spomin na pretekle čase in ljudi, ki so tod živeli in pustili sledove svojega dela na teh zidovih. Vrstili se bodo beli menihi, prvi kulturni delavci v teh krajih koncem srednjega veka, prišli bodo Turki v drugi polovici XV. stoletja in požigali ter pustošili ves ta kraj s cerkvijo vred. Pridne roke in potreba obrambe bodo postavile trden zid z obrambnimi stolpi, zidale bodo velikanske stajne in žitnice, gospodarska poslopja. Cerkev bodo pozidali, toda ne podrli starih zidov, ampak samo dozidali to, kar je požar uničil. Ob času sile bo za temi zidovi shramba imovine in pribežališče vseh okoličanov; vmes bo ubrala svojo struno usoda italijanske Viride. Vsako stoletje bo prizidavalo samostanska poslopja, dokler jožefinizem ne pretrga tega razvoja, — spomenik sam trdi, da pač v zelo bujnem razmahu se nahaja jočnega. Kajti mnogo lepe cerkvene oprave je prav iz zadnjih let samostana. Potem opustošenje, in v zadnjih desetletjih iz razvalin vstajajoče novo življenje. Spomenik, bogat sledov življenja! Ljudje so prihajali in odhajali, živeli in umirali, on pa še danes stoji, in ni je dobe od stoletja njegovega postanka, ki bi ne bila pustila kake sledi na njem. Popotnik pride, gre skozi te prostore, ob tem in onem predmetu se zbudi spomin iz svojega spanja, sledi mu čustvo, eno, drugo, — cela vrsta; popotnik ne vpraša po njegovem bistvu, tudi po vzroku navadno ne, mnogo čuti, vtisne se mu v dušo. Z eno besedo: doživel je velik kulturni spomenik. Pride znanstvenik. Vse več se godi v njegovi duši, ko se bliža kraju in ko začne proučevati njegove skrivnosti: kot bi se bližal mogočnemu gospodu, mu je; nekak strah ga navdaja. Ko pa pristopi bliže, se mu začne odkrivati skrivnost za skrivnostjo; oblike, napisi, vse govori o preteklih časih in ljudéh, prej neznane zveze se odkrivajo pred njegovim duhom. Iz nedostopnega tujega bitja, kakor se mu je zdel ta spomenik poprej, postane dober znanec, ki zna vedno kaj novega, zanimivega povedati. Tudi v znanstveniku se ob tem pregledovanju poraja čustvo za čustvom, isto kot pri preprostem popotniku, samo mnogo silnejše. Pa še nekaj drugega: kar preprost popotnik ne pozna, to je veselje nad stvarilno, življenje vdihujočo močjo duha, ki v navideznem kaosu, v mešanici napravi red, iz malenkostnih ostankov napravi važne sklepe in se veseli svoje zmožnosti. Kajne, kako mnogovrstna in nenadomestljiva je vrednost takega spomenika! Sedaj pa pomislite, kaj bi se bilo lahko zgodilo s tem spomenikom v dobi, ki sem vam jo poprej naznačil, v dobi kratkovidnosti, ki je hotela popravljati in izpopolnjevati to, kar so stoletja združila v eno celoto in do današnjih dni ohranila; to, kar je bilo sad živega razvoja! Slučaji, kakor smo jih doživeli pri drugih več ali manj važnih spomenikih, nas

poučijo o tem: Zgodovina pripoveduje, da je bila prvotna cerkev romanska, pod streho so še dobro ohranjeni romanski vrhni deli sten z okni. Sedanji svod je iz baročne dobe, križni hodnik poleg cerkve iz gotske, presbiterij cerkve iz gotske dobe; tudi zvonik je bil v gotski dobi prezidan; sedanja njegova zunanja oblika, in oltarji v cerkvi so iz baročne dobe. — Čas, ki sem ga prej naznačil, bi bil najprvo konstatiral, da cerkev nima sloga, ker so posamezni deli iz raznih dob in v raznih slogih izvedeni. Gotsko in romansko, posebno to oboje in barok ne spada skupaj; cerkvi je treba dati njeno vrednost, ki jo je s temi prezidavami izgubila. Posledica tega nazora bi bila, da se cerkev romanizira; posebno še, ker sta bila gotski in romanski slog proglašena za posebno cerkvena. Baročne oltarje bi bili ven pometali in napravili nove, romanske ali gotske; zvoniku, ki ima lično baročno streho in zunanost, bi bili zopet odprli velika zazidana gotska okna in ga pokrili s šilasto streho; če bi bilo tehnično le dopustno, bi bili podrli sedanji baročni svod in napravili ravnega, lesenega; baročna okna bi bili zazidali in napravili dolga, ozka gotska ali romanska. Kranjska bi imela tako neko novo stavbo, ki bi lažala, da je romanska ali gotska. Vrednost zgodovinskega spomenika, ki je v vsakem svojem delu avtentičen poročevalec o kulturi svoje dobe, bi bila na ta način popolnoma uničena; uničena pa bi bila tudi sedaj tako prevladujoča razpoloženjska vrednost, ki je za opazovalca čisto osebne pomena, kot notranji doživljaj. Ako bi potnik zopet prišel, bi šel mrzel mimo zlaganih oblik in bi kvečjemu proklinjal nesrečno misel, kateri na ljubo je padel ta spomenik.

Po tem primeru vam bo jasno, da vrednost spomenika obstoja v tem, kar so iz njega napravila stoletja. Jasno vam bo tudi — upam —, da je edino pravo načelo, če vse storimo za ohranitev spomenika takega, kakršen je, ker je ta ohranitev za znanstvo in za duševni užitek neprecenljive vrednosti. Kadar praktična potreba zahteva kako izpremembo, jo bomo izvršili, toda tako kot nas edino pravilno uči zgodovina. Prejšnje dobe niso nikdar premišljale romanskemu presbiteriju prizidati gotsko ladjo ali narobe, v gotsko cerkev postaviti baročni oltar; vsako izpremembo in novost so napravile v slogu in okusu svojega časa; tako so dokument svoje kulture stavile poleg dokumenta prejšnjega časa. Samo moderna doba je hotela biti nadvse modra, je hotela ohranjenemu dokumentu dati večjo dokumentarično vrednost ter ga je v tej svoji slepoti ravno kot dokument gotovega sloga in časa uničila.

Tako upam, da vam je zadosti pojasnjena naloga in pomen varstva spomenikov; sedaj pa skušajmo pojasniti še pojem varstva doma čije.

(Dalje.)

A. Čadež.

Neprecenljiv zaklad.

V zgodbah sv. pisma ima katehet neizčrpen vir, ki iz njega zajema jedro, dokaze, pojasnila, okrepila in še druge pomočke verstvenega poučevanja. Živo nam je še v spominu, kako odločno so zahtevali zborovalci dunajskega katehetskega kongresa, naj se dá bibličnim zgodbam častno in prvo mesto pri pouku krščanskega nauka, naj se vselej in temeljito izrabí bogati zaklad, ki je zakopan v svetih zgodbah. Škofje in odlični katehetski praktiki kličejo danes bolj kot nekaj: Več zgodb svetega pisma v šolo! Ob tej navdušenosti za biblične zgodbe pa ne smemo misliti, da svoj čas niso znali ceniti vrednosti svetopisemskih zgodb za verstveno poučevanje. Če kje, velja osobito tu staro pravilo: Nil novi sub sole. Božja beseda ima in ohrani večno veljavo.

Nedavno je objavil prof. Tibitz O. Cis.¹ pomenljivo razpravo mladinskega pisatelja Krištofa Schmida, posneto iz njegove knjige »Erinnerungen aus meinem Leben« (Augsburg 1853), ki govori o visoki vrednosti bibličnih zgodb. Naj bo dovoljeno, da nekatere važnejše stvari iz te razprave tudi v našem listu objavimo.

»Med vsemi zgodbami so biblične zgodbe najboljše:

1. z ozirom na način predavanja. Bral in pripovedoval sem svojim učencem najraznovrstnejše, najprimernejše, najzanimivejše zgodbe najboljših mladinskih pisateljev, pa sem se zmerom prepričal, da nobena izmed njih ni napravila tolikega vtisa, da nobena ni zbudila tiste pozornosti, kot biblične zgodbe. Vse je bilo pozorno, oči vseh so bile oprte vame, tišina je vladala, da bi bili mogli slišati miško leteti, ko sem pripovedoval zgodbo iz sv. pisma. O d k o d t a m o č, odkod vpliv, ki ga ima pripovedovanje bibličnih zgodb do otrok, pa tudi do odraslih? Čudovito, vplivno moč je najprej pripisovati načinu, kako sv. pismo posamezne dogodke pripoveduje, slika, podaje. Tu vse živi, vse se vrši pred našimi očmi; tu imamo svet, kakršnega vidimo vsak dan. Okna iz te učilnice te popeljejo naravnost v resnično življenje. P o z o r i š č e svetopisemske zgodbe je vsekdar določeno: zdaj si na lepem vrtu v rajju, potem pod drevesom poleg šatora, dalje pri vodnjaku, ki ga oblegajo črede, potem v puščavi ali celo v ječi itd. Povsod in vselej te obdaja pravi svet, ne plavaš v oblakih, ampak giblješ se na trdnih tleh, hodiš po dolinah in gorah, vidiš drevje, skale, studence, morje in valove.

Tudi čas zgodbe je določen. Zdaj je jutro, drugikrat se začne zgodba, ko se je zvečerilo, zdaj pripeka opoldansko solnce. Včasih je čas žetve, včasih vinska trgatav, pa zopet čas setve.

Vsa vidna narava pomaža poživljati pripovedovanje: Solnce, zvezde, mavrica, žitno polje, vinograd, oljčni gaj. Narava sama se ti ne predstavlja mrtva, ampak poživljena: Tu vidiš živino, ovce in govedo,

¹ Christl.-päd. Blätter, Nr. 7, p. 229.

krokarja, goloba, vrabca, kačo, psička in druge živali, naslikane z lastnostmi, ki niso izmišljene. Kljub temu pa pripovedovanje ne zajde v malenkosti, ki bi odtegnile pozornost od poglobitve stvari. Vse okoliščine in podrobnosti imajo le namen, da postane celota bolj ljubka, mikavna in bolj živahna. Povsod opaziš ono zlato sredino, ki se ogne suhoparne površnosti, pa tudi utrudljive in preobložene obširnosti.

Poglobitvena stvar so pa seveda delujoče osebe. Tu ne srečavamo samih senc, ki ne govorijo in se ne gibljejo, ampak osebe, ki živijo, govorijo in delajo kot mi. Tu ne vidiš zgodovinarja, ki pripoveduje, ampak samo sodelujoče osebe. Vse osebe so povzete iz realnega življenja: poljedelci, pastirji, ribiči, trgovci, pastir, ki pase ovce, deklica, ki pobira klasje. Kralji, ki nastopajo, niso gledališki kralji, ampak ljudje, ki govorijo in se obnašajo kot drugi zemljani. Osebe se nam predstavljajo ob svojih domačih ali poljskih opravilih: Abraham nakolje drva, osedla oslička; Jakob kuha, Ezav pride lačen z lova domov; Rahela žene živino napajati, David prinese bratom sira in kruha v taborišče. — Osebe, ki nastopajo, ne govorijo kot učenjaki in estetikarji, ampak iz njihovih ust prihajajo besede srca in narave. »Bratje,« zakliče Jakob pastirjem ob vodnjaku, »odkod ste? Ali poznate Labana?« »Dobro ga poznamo. Glej, prav tu prihaja njegova hči . . .« Prav tako, kot bi slišal naše ljudi govoriti. Veselje in žalost občutijo prav tako, kot naši ljudje, ki ob takih prilikah niso navajeni dolgih deklamacij, ampak vso žalost izlijejo v par krepkih besedah. Simeon zakliče: »Mladeniča ni več tukaj, in jaz? Kam naj grem?« Jakob raztrže obleko in potoži: »Žalosten pojdem za svojim sinom v grob.« Jožef vzklikne: »Jaz sem vaš brat. Ali moj oče še živi?«

Z malimi besedami in vzkliki, s kratkimi potezami ti predoči zgodbo delujoče osebe. Za zgled se spomni samo na tisti prizor, ko pride Ezav z lova domov ter proda za malenkostno jed svoje prvenstvo. »Ezav priseže, je in gre, pa se malo zmeni, da je prodal prvenstvo . . .« Ali ni ta način pripovedovanja mnogo krepkejši, ali ne učinkuje izdatneje kot kopica navadnih npravstvenih refleksov o Ezavovi lahkomišljenosti.

2. Svetopisemske zgodbe imajo veliko vrednost z ozirom na npravstvene čednosti. Sv. zgodbe so najlepša in najkrasnejša slika čednosti; ta slika, polna življenja, nam predočuje npravstvene značaje vseh vrst. Pa tudi zlo in hudobija se ti pokaže v pravi luči. Tu srečavaš osebe, ki so vdane napuhu, jezi, lažnivosti, nevoščljivosti, samopašnosti; obenem pa občuduješ značaje, ki se odlikujejo po ponižnosti, krotkosti, radodarnosti, nesebičnosti, odkritosrčnosti, čistosti itd. Abraham n. pr. je najodličnejši vzor žive in delovne vere; v Kajnu je takorekoč vtelesena zavist. Svetopisemski zgledi ti nudijo čednosti v tako prikupljivi in ljubki obliki, da te nehote vabi, mika ter vleče; nasprotno pa ti vzbujajo hudobija — nevoljo, nasprotstvo in gnus.

Značaji sv. pisma niso ne angeli, ne satani, ampak ljudje. Četudi so veliki v čednostih, imajo vendar še zraven tudi slabosti; tudi najbolj zavržene osebe imajo kako belo pego. Pri teh in onih se moreš marsikaj

naučiti: tu vidiš čednosti, ki si jih moreš pridobiti, tam hudo, ki tudi tebi preti, če nisi oprezen. Čednostni zgledi in vzori te vabijo, da jih posnemaš ter te navdajajo obenem s potrebnim pogumom; slabi zgledi ti kažejo nesrečo, ki vanjo zabrede vsakdo, ki ni previden ali ki je lahkomišeln, zato ni potrebno dostavljati posebnega svarila. Nравstvene značaje slika sv. pismo v vsakojakih slučajih in okoliščinah človeškega življenja. Čednostnega človeka vidimo v revščini in bogastvu, v veselju in žalosti, na domu in na tujem, v miru in razburkanem položaju, v sreči in v grozi, na svatbi in na smrtni postelji. Gledamo ga, kako se obnaša do staršev, sorodnikov, do otrok in do hlapcev, do bogatih in revnih, do sovražnikov in prijateljev. Nравstveni značaji so liki ogledalo, ki v njem opaziš sam sebe, da moreš potem svoje ravnanje bolje urediti.

Nравstveni značaji se pokažejo še v tembolj živih barvah, ker nastopajo v eni in isti zgodbi uprav nasprotni značaji, n. pr. Abel in Kajn, Noe in njegovi sovrstniki, Kam in brata, Lot in Sodomljani, Izak in Izmael, Jakob in Ezav, Jožef in bratje, Samuel in Helijeva sinova, David in Abisaj, Elizej in Giezi, Mardohej in Aman itd. Kako se ti vselej priljubi prvi, zastudi pa drugi!

Še enega momenta ne smemo prezreti. Ko nam svetopisemska zgodba predočuje nравstvene osebe ali slabe značaje, nam obenem označuje vir ali korenino, ki iz nje požene lepa čednost, oziroma grda lastnost. Na ta način se učimo spoznavati ne samo čednosti same, ampak tudi vir čednosti ter pot do nje. Mišljenje čednostnega človeka, kakor tudi strasti hudobnega zemljana so očrtane z vsemi početki in vzroki, pa tudi z vsemi razrastki in sadovi. Za zgled naj služi n. pr. Jožefova zgodba. Najprej se opisuje nevoščljivost bratov. Prvi povod zato je pisana suknja, odlikovanje Jožefovo. Prvi poganki iz te nevoščljivosti: Postrani ga gledajo, ne morejo mu dati prijazne besede, imenujejo ga sanjača. N a d a l j n j e p o s l e d i c e : Morilni naklepi zoper brata, ki ga potem prodajo; laž nasproti očetu; Jožefova nesreča, sužnost. Pozneje pride spoznanje, žalost radi izvršene hudobije, strah ob snidenju itd.

Bolj žive in krepke nравstvene slike ne najdeš izlepa kje drugod.«
(»Erinnerungen aus meinem Leben« von Christ. v. Schmid; 4. B., S. 187—195.)

Katehetski vestnik

Katehetsko gibanje.

Tega manjka. Dekanijska duhovščina krške doline na Koroškem je predložila na kompetentnem mestu med drugim tudi sledečo resolucijo: »Ko se bo reševalo vprašanje kongruie, naj določi verski zaklad 100.000 K za nadaljnjo izobrazbo duhovščine. Iz te vsote naj bi se delile v sporazumu s pristojnim

ordinariatom podpore za udeležbo pri katehetskih, homiletičnih in drugih znanstvenih tečajih, za znanstvena popotovanja, za dekanijske knjižnice, za izdajo katehetskih učil itd.« Ta denar, če se dovoli, ne bo proč vržen, ker bi se podpora previdno delila z dovoljenjem ordinariata in bi ne bila le nekaka olajšava za takozvana »znanstvena« pota.

Zbirko slik, uporabnih pri pouku krščanskega nauka, hoče oskrbeti poseben odsek monakovskega katehetskega društva. Letos bo izgotovljena prva serija. Delo je izročeno slikarju Avguštinu Pacherju. Založbo je prevzela knjigotržna založba Kösel.

Uspeh. Koroško katehetsko društvo (menda nemško) je vložilo ob zasedanju dež. zbora meseca februarja obširno spomenico, v kateri so bile natančno razložene utemeljene želje in zahteve koroških definitivnih veroučiteljev. Deželni zbor je prošnji skoraj docela ustregel. Meščanski veroučitelji so bili enkrat za vselej uvrščeni v prvi plačilni razred s temeljno plačo 2220 K. Zraven tega se je dovolilo, da se v deželni službi nastavljenim katehetom morejo všteti i v pokojnino i v starostno doklado vsa leta prejšnjega dušnopastirskega delovanja. Faktično se je nekaterim katehetom ta ugodnost ad personam že dovolila. — Prošnja za zmanjšanje tedenskih ur (do 20) je bila pa odklonjena.

Katehetske beležke.

Najlepši dar. »Ne tisti, ki sadi in priliva, je kaj, ampak tisti, ki daje rast, ki daje blagoslov.« Te svetopisemske besede naj opozore kateheta na to, kar je poglobitno pri njegovem zveličavnem delu — blagoslov božji, in pa na moč in oblast, ki jo je prejel, ko je bil za mašnika posvečen. Pri mašnikovem posvečenju mazili škof posvečencu roke ter reče: »Kar bodo te mašniške roke blagoslovile, naj bo blagoslovljeno v imenu Jezusovem.« Ako je duhovnikov blagoslov vselej dragocen dar, ki se z njim naklanja vernikom varstvo, pomoč in milost božja,¹ ima pa tem večjo veljavo, tem večji pomen in zapusti tem trajnejši vtis, ako ga katehet podeli v resnovažnem trenutku, ko se učenec ali učenka poslavlja od šole ter se poda v nevarnosti vsakdanjega življenja. Nekateri katehetje imajo sploh to lepo navado, da ob koncu šolskega leta poslavljajočim se učencem skupno podele sveti

blagoslov. Še trajnejše bo pa ostalo v spominu vsakemu, če ob slovesu dobi posebej katehetov blagoslov. — Preden podeliš z roko blagoslov, izpregovori par kratkih, presrčnih opominov, n. pr.: »Ljubi Jezus naj te varuje na vseh tvojih potih; naj ti dá moč, da se boš mogel ustavljeni skušnjavam v greh in da boš mogel ostati v dobrem do konca stanovitven. Prosi ga vsak dan za to milost. Skrbi, da boš prav posebno častil ljubo Mater božjo pa tudi svojega angela varuha, potem se ti ne bo slabo godilo v življenju. Benedicat te omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus. Amen.«

Naredbeni list za celovško škofijo objavlja več praktičnih nasvetov, kako ravnati pri poučevanju posameznih verstvenih resnic. Nasplošno poudarja celovški škof najprej važnost bibličnega pouka, ki naj se vrši na podlagi dobrega zemljevida. »Ako pozna otrok kraje, reke, gore in doline, kjer je Jezus Kristus živel in učil, trpel in umrl, se mu vtisne to sveto življenje veliko bolj živo v dušo, kot če manjka teh predpogojev...« Glede prve zgodbe o stvarjenju sveta omenja dr. Kaltner tole: »Jasno naj se pokaže otrokom v teku šolskih let na razloček med stvarjenjem sveta in med ureditvijo naše zemlje tekom šestih dni«, naj se pojasni, da so četrti »dan« vidne postale luči na nebu (solnce, luna, zvezde), da se čas začne šteti šele ob koncu šestega dne (stvarjenje človeka), da doba »4000 let« pred Kristusom ni verstvena dogma... O, koliko nevere je nastalo že samo vsled tega, ker katehetje bibličnih stvari niso dosti jasno razložili, ali pa, ker so jih preveč enostransko tolmačili!«

Ocena novega Pichlerjevega bibličnega katekizma. Pri konferenci dunajskega katehetskega društva dne 30. septembra je župnik Hofer referiral o Pichlerjevi knjižici. Poudarjal je te-le stvari: 1. Učbena pot je historična, kar je za nižjo skupino edino primerno; 2. obseg ni preobširen; 3. stvarno ustreza knjižica popolnoma skupini, ki ji je namenjena; 4. jezikovno je knjižica — po mnenju referentov — mojstrsko sestavljena in je osobito izražanje v zgod-

¹ Glej med zgledi: »Moč molitve in blagoslova«.

bah kot na vso lašč umerjeno za otroško umevanje. Kar se tiče slik, so se udeleženci splošno pohvalno izražali. Izrekla se je tudi želja, naj bi avtor spisal k tej knjižici še navodilo za katehete.

Zopet: Dva žreblja na en hip. Znani prof. dr. M. Gatterer S. J. je predložil koroškemu katehetskemu društvu pameten nasvet, ki je vreden splošnega uvaževanja. Da bomo napravili proti alkoholni povodnji dovolj močan jez, je treba, kar se vsepovsod poudarja, organizirati mladino. S starimi alkoholiki ni kaj prida početi; malo se jih pridobi.

Veliko lažje je z otroki. Ker se pa danes toliko priporoča skrb za misijone, naj se med otroki tako razširjeno in priljubljeno Dejanje sv. Delinstva še bolj poživi, obenem pa naj se z njim združi protialkoholna propaganda. Težave ne bo nobene. Otrokom se reče: Poganskim otrokom moramo na dva načina pomagati: prvič s tem, da jim darujemo malo žrtev, da se namreč združujemo opojnih pijač; drugič, da jim po možnosti darujemo vsak mesec nekaj vinarjev. — Uspešna pomoč v boju zoper alkohol so brez dvoma tudi Marijini vrtci.

Učiteljski vestnik

1.200.000 K se postavi v budget za štajersko učiteljstvo, ki bo prihodnje leto deležno precejšnjih draginjskih doklad. Ta vsota se bo razdelila po ključu, po katerem je bilo razdeljenih 300 tisoč kron za leto 1913. Poslanec dr. Korošec je predložil tudi resolucijo v korist katehetom, ki je bila sprejeta. Zgorajšnja nemajhna doklada je bila dovoljena v štajerskem deželnem zboru v četrtek, dne 16. oktobra po težkem boju s socialnimi demokrati, ki so to predlogo obstruirali cel prejšnji popoldan in celo noč.

Hud boj za regulacijo plač bije učiteljstvo na Zgornjem Avstrijskem. Deželni odbor ima že pripravljen tozadevni predlog, toda liberalna manjšina obstruira volilno reformo, vsled tega deželni zbor že dolgo časa ni bil sklican k zasedanju. Med tistimi, ki obstrukcijo podpirajo, je tudi svobodomiselnou učiteljsko društvo, ki torej v lastno skledo pljuje; umevno, da vlada raditega med katoliškimi učitelji velika indignacija in razjarjenost.

Stalna šolska komisija češkega deželnega zbora je že davno izdelala in sprejela načrt za ureditev učiteljskih plač s posebno določbo za katehete in za učiteljice ročnih del. Načrt se predloži deželnemu zboru, kadar bo zrel za delo. Ker je tudi kranjskemu deželnemu odboru naročeno, da sestavi in predloži

regulativo za odmero učiteljskih plač, označimo tukaj glavne postavke iz načrta, ki bo merodajen za češko deželo.

1. Učiteljske moči z zrelostnim spričalom, pa brez usposobljenostne izkušnje dobé 1100 K letne nagrade.

2. Temeljna plača ljudskih učiteljev je 1600 K. (Meščansko učiteljstvo ima v vsem razmerno precej večje postavke.)

3. Starostnih doklad (triletnic) je deset, in sicer po 200 K.

4. Aktivitetne (stanarinske) doklade se razdele v štiri razrede z ozirom na število prebivalstva ali velikost mesta. V krajih 1. razreda od 640 do 800 K; v krajih 2. razreda od 480 do 640 K; v krajih 3. razreda od 320 do 480 K; v krajih 4. razreda od 240 do 400 K.

5. Funkcijske doklade za nadučitelje in šolske voditelje je določenih 300 do 450 K.

6. Učiteljske moči, ki do 27. službenega leta niso dosegle nobenega voditeljskega mesta, dobé letnih 100 K osebne priboljška, od 30. službenega leta dalje pa 200 K.

Vsa ta regulacija bo zahtevala 23 milijonov 230 tisoč kron novega pokritja.

Umestni predlogi. V seji c. kr. okr. šol. sveta za novomeški okraj je sprožil cerkveni zastopnik (župnik A. Oblak) več predlogov, ki je vredno javnost nanje opozoriti. Omenjamo zlasti zahtevo o gojenju cerkvenega

petja. Utemeljevanje: »V zakonu¹ je zapovedano, da naj se v šoli goji narodno in cerkveno petje. Narodno se pač goji. Še nerodne pesmi so se večkrat v šoli učile, kakor: Regiment po cesti gre. Čuk se je oženil... Večina teh pesmi je prav malo vredna za vzgojo. — Znan pa je vpliv nabožnih pesmi na srce in poznejše življenje. Cerkevna glasba se je doslej v šoli zanemarjala kljub temu, da je deželni šolski svet že davno ukazal, da naj se ta vrsta glasbe posebej neguje. V večini šolskega (novomeškega) okraja ne znajo otroci niti ene maše peti. Pri šolarskih mašah je tiho, če ne pojejo navadni pevci. Za Marijine vrtce, ki obetajo biti velika opora otrok, ko šolo zapuste, bi morali šolarji znati nekaj Marijinih pesmi. Zato se v zmislu zakona predlaga, naj se po šolah goji po možnosti tudi cerkveno petje ter naj se otroci nauče tudi nekaj Marijinih pesmi. — Zastopnik učiteljstva je omenjal, da bodo učitelji radi gojili cerkveno petje, ako dobé primerno cerkveno pesmarico, namenjeno šolskim otrokom. Pesmi, ki naj se učijo v šoli, morajo biti od ministrstva potrjene. (Kakor čujemo, bo taka knjižica kmalu urejena. Op. ured.) — Predlog je bil s o g l a s n o s p r e j e t.

Enako umesten je bil tudi predlog glede nadziranja otrok pri nedeljski službi božji. »Vzgoja brez verske podlage nima temelja. Ta verska podlaga se mora pri učencih zlasti kazati v pobožni molitvi in v lepe obnašanju pri sv. maši. Toda otroci se kljub vsemu trudu katehetovemu le slabo vedejo v cerkvi. Treba je nadzorstva... Pomagati mora učitelj, kajti za verskonravno vzgojo morata Cerkev in šola skupaj delovati. Vem, da ni mogoče po zakonu² učitelja k temu siliti. Toda

¹ Dotični zakon (ukaz ministrstva za uk in božičastje z dne 8. junija 1883, št. 10.618, o izvršitvi zakona z dne 2. maja 1883) se glasi: »5. Pri poučevanju v petju naj se goji razen patriotičnih in narodnih pesmi tudi cerkveno petje.«

² Pač pa zakon o nadzorstvu šolskih otrok obsega tudi nadziranje otrok pri obveznih verskih vajah; kjer je torej šolska služba božja ob nedeljah postavno vpeljana, je učiteljstvo po zakonu (§ 74. š. i. u. r., § 48.

po naročilu okrajnega šolskega sveta bodo učitelji sami spoznali, kako neobhodno je potrebno za pravo vzgojo, da se vrši redno nadzorovanje otrok pri službi božji. Tudi tu morata Cerkev in šola skupno ravnati. — Predlog v tem zmislu je bil tudi s o g l a s n o s p r e j e t, ko je poprej zastopnik učiteljstva še zahteval, da mora cerkveno predstojništvo učitelju preskrbeti dostojen prostor v cerkvi, kar je po sebi umevno.

Tretji predlog se tiče olajšav za kmetiške otroke, ki obiskujejo šolo že šesto leto in jih gospodarji neobhodno potrebujejo za delo. Zastopniki so se zedinili v tem, da bi bile olajšave umestne pri učencih, ki so poprej redno hodili v šolo, so v zadnjem oddelku dokazali s pridnostjo zadostno znanje. V ta namen je treba dobro utemeljenih prošenj.

Prepoved. Deželni šolski svet štajerski ni odobril sklepa okrajnih učiteljskih konferenc gornjegrajskega in vranskega okraja, da se uvede Widrova knjiga »Moje prvo berilo«.

»**Strmijo.** Kdo? Liberalni učitelji. Zakaj? — Dr. Korošec, voditelj preklicanih klerikalcev, se je v Gradcu toplo zavzel za boljše plače učiteljem, a general narodne učiteljske stranke, celjski dr. Kukovec, pri isti seji, ko je šlo za učiteljske plače, niti navzoč ni bil...«

Tako je bilo čitati v »Slovincu« (Štajerske novice) dne 22. oktobra 1913. — In zopet. Liberalni učitelji strmé. Zakaj? V kranjskem deželnem zboru je vodja liberalcev zahteval izboljšanje učiteljskih plač že z novim letom. Vedel je

[odst. 2.] drž. zakona o ljudskih šolah in §§ 10. [odst. 2. in 3.], 63., 64., 122. in 213. š. i. u. r.) obvezano k nadziranju ljudskošolske mladine. Za ljubljansko ljudskošolsko mladino se namerava urediti posebna nedeljska služba božja po župnijskih in drugih cerkvah. Kn. šk. ordinariat bo baje predložil tozadevni bogoslužni red c. kr. deželnemu šolskemu svetu, ki je svoj čas menda tudi sam kazal naklonjenost tej važni zadevi. Ko bo nedeljska služba božja urejena (to se bo brez dvoma zgodilo o priliki regulacije učiteljskih plač, ker se bo takrat uredilo tudi vprašanje o pravnih razmerah učiteljstva), bo učiteljstvo postavno obvezano prevzeti tudi nadzorstvo za te verske vaje. (Op. ured.)

dobro, da za sedaj, dokler se ne dobi pokritje, ni mogoče ustreči tej opravičeni zahtevi. Ko je finančni odsek takoj nato razpravljajal o tem predlogu, ni bilo nobenega liberalnega poslanca pri odsekovni seji. S tem so pokazali liberalci, kako malo so jim v resnici mar učitelji; samo da »farbajo« svoje bralce, pa so zadovoljni. — Tako »Gorenjec« 25. oktobra 1913.

»Strahovlada«. O takozvani strahovladi na šolskem polju je izpregovoril deželni odbornik dr. Lampe na shodu S. L. S. v Ljubljani (dne 26. oktobra) to-le: »Na šolskem polju smo varovali krščansko vzgojo; ako kdo vpije danes o strahovladi na šolskem polju, mora biti to samo kak tak učitelj, ki svojih dolžnosti ne izpolnjuje, kajti kar je poštenega v učiteljstvu, je našlo najboljšo podporo in negovanje v naši stranki...«

»Čudni ljudje so liberalni učitelji. Poslanci S. L. S. so preskrbeli učiteljstvu, ki je oženjeno, draginjsko doklado, ostalemu neoženjenemu pa doklade, in sicer tistim, ki so jih vredni. Liberalci so dolgo časa imeli večino v deželnem zboru, in ves ta čas so imeli za učitelje le — obljube. Dali jim niso ničesar. To dobro vé vse kranjsko učiteljstvo brez razlike strank. Toda, namesto da bi liberalni stranki vsi učitelji pokazali hrbet, pa pozivljajo liberalni učitelji svoje pristaše v boj, pa ne proti liberalcem, temveč proti S. L. S., tisti stranki, ki jim je izboljšala gmočno stanje in ki je sklenila že v prihodnjem deželnem zboru urediti učiteljske plače. Ali niso ti liberalni učitelji, da ne rabimo druge ostre besede, res čudni ljudje?« (»Gorenjec«, dne 31. oktobra 1913.)

Meščanske šole. Štajerski deželni odbor je predložil dne 14. oktobra deželnemu zboru poročilo o ustanovitvi novih meščanskih šol, in sicer v naslednjih krajih: Eggenberg, Ljubno, Rottenmann, Gradec desni breg, Gradec okolica, Maribor, Mürzzuschlag, Trbovlje, št. Jurij ob južni železnici, Žalec in Donawitz. Poročilo pravi: Nekaj let sem se trudi cela vrsta mest in trgov, doseči ustanovitev meščanskih šol. Že ta okoliščina, kakor tudi vedno naraščajoči obisk že obstoječih, kažeta, da je prebi-

valstvo s temi šolami zadovoljno in da ustrezajo ti učni zavodi časovnim potrebam v veliki meri... Za ustanovitev meščanske šole v Žalcu je glede na materialno stran prevzela vlada garancijo. — Povsod je meščansko šolstvo bolj razvito kot na Kranjskem. Zadnji čas je, da se tudi pri nas vsaj obstoječe osemrazrednice preosnujejo in se zadnji trije razredi sprejmo kot razredi meščanske šole.

Zgledi.

Moč molitve in blagoslova. Voditelj duhovnih vaj P. K. je omenjal v meditaciji o duhovnikovi molitvi ta-le zanimivi dogodek iz življenja pokojnega kardinala Missia: Bilo je na večer usodepolne noči, ko je kranjsko deželo in osebno Ljubljano zadela huda šiba potresa. Takrat je bil rajni kardinal Missia škof v Ljubljani. Okrog enajste ure je cerkveni knez uprav dokončal svojo večerno molitev. Nato pa se dvigne, da podeli — kakor je imel navado — sveti apostolski blagoslov na vse štiri strani svoje škofije. Kar se zmaje zemlja, zidovje poka, vrata se odpro, omet se lušči, dimniki z groznim ropotom padajo na strehe in na ulice... Groza prevzame vse ljudi, ki plaho begajo po ulicah ter iščejo varnosti zunaj mesta. Škof Missia sam je zapustil svojo palačo in se umaknil na prosto... Koliko mrtvih? — vprašal bi vsakdo. Nič več kot en sam človek je umrl, zadet od strešne opeke... Ali ni uprav blagoslov in molitev apostolskega škofa dosegla, da ni bilo hujših nesreč in da pod razvalinami ni bilo mrličev?!

Govōri resnico. Prileten duhovnik kaznilnice v Z. pripoveduje to-le: Neka dne se mi pokloni mlad trgovec, hoteč se posloviti, ko je presedel triletno ječo. Bil je iz Berolina, kjer je imel ženo in enega otročiča. »Kaj mi je zdaj početi?« pravi. Jaz mu svetujem, naj bo vsikdar odkritosrčen in naj izpolnjuje božje zapovedi. Pa mi odgovori: »Kako bom pa dobil kje kako službo, če po pravici povem, da sem bil radi goljufije tri leta zaprt.« Kljub temu je obljubil, da bo povsod resnico govoril. — Po daljšem času me obišče elegantno oble-

čen gospod; komaj sem ga spoznal kot nekdanjega kazenskega gojenca. Pripoveduje mi med drugim tudi sledeče: Takoj ko sem došel v Berlin, povprašam pri neki odlični tvrdki, če bi dobil službo. Predstavim se ravnatelju in predložim svoja nekdanja spričala, ki niso bila slaba. Skrbno jih prebira. Zdaj pa pride vprašanje, ki sem je s strahom pričakoval: »Kje pa ste bili zadnja tri leta?« Srce mi bije močnejše, jaz pa mirno in preprosto odgovorim: »V kaznilnici v Z.« »Zakaj pa ste bili kaznovani?« »Radi goljufije.« »Kako pa to, da si upate tako odkrito priznati to nesrečo, ko vendar veste, da vas ob teh razmerah ne morem sprejeti v službo?« »Moj ondotni dušni voditelj mi je svetoval, naj povsod odkrito govorim, pa sem mu obljubil.«

»No, moj dragi, če je pa tako, ste svojemu duhovniku tudi obljubili, da boste odslej zvesti in zanesljivi v službi.« Ko sem to priznal, mi poda stari gospod roko in pravi: »Ker ste eno obljubo, ki je za vas težka, izpolnili, boste brez dvoma — to vam verjamem — tudi drugo. Upam, da mi boste zvesto služili. Sprejem vas v službo.«

»Kar se mnogim po dolgem iskanju ne posreči, sem jaz dosegel po prvem poizkusu, ker sem resnico govoril.« Tako je končal bivši kaznjenec, ki živi sedaj v prav dobrih razmerah.

Odvdal jih je kleti... Kakor se marsikje rada naseli sirovost in z njo grdo ter kletvinsko govorjenje, tako je tudi znano, da zlasti pomorščaki na ladjah niso nič kaj občutljivi ob takem govorjenju. O nekem poštenem kapitanu se pripoveduje, kako je na originalen in lep način odvdal svoje ljudi, da niso več kleli. Ko je prevzel poveljstvo, je imel ganljiv, a krepak nagovor do moštva. Ob sklepu jih vpraša: »Ali mi hočete izkazati malo uslugo in mi prepustiti prednost v neki malenkostni stvari?« Vsi so bili pripravljeni in so to obljubili. Nato jih resno pogleda ter reče: »Torej mi obljubite in dovolite, naj imam pravico, da smem izreči jaz prvo kletvinsko besedo. Noben izmed vas ne sme popred

zakleti; šele potem smete izgovarjati vam tako ljube kletvice, če jih boste prej od mene slišali.«

Malo čudna se jim je zdelala ta želja, vendar so si mislili: Kapitan je prvi gospod na ladji, torej naj ima še to pravico; seveda so odslej skrbno pazili na vsako njegovo besedo. Toda čakali so dolgo in zastonj. Iz kapitanovih ust ni prišla niti ena kletvina, in ker so se pomorščaki trudili, da izpolnijo svojo obljubo, ni bilo čuti na ladji nobene kletvice več. Radi tega se jim ni nič slabše godilo, ampak bili so mirnejši, veselejši, srečnejši in zadovoljnejši.

Naša zborovanja.

Novo mesto. Podružnica Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj ima svoje zborovanje dne 19. novembra t. l. v Novem mestu ob 11. uri po dohodu dopoldanskega vlaka. Na tem zborovanju bo predavala gđč. Marija Bulc: Kako in kaj naj rišem z malimi v I. razredu? Dragi tovariši! Cenjene kolegince! Pridite v obilnem številu in pokažite, da gori v vaših srcih duh Slomškov, pokažimo, da se ne bojimo svojih nasprotnikov, ne njihovega blatenja po liberalnih časopisih. Na svidenje 19. novembra! Lokal za zborovanje v Rokodelskem domu, kakor zadnjč.

Kamniška podružnica Slomškove zveze je zborovala 4. oktobra v Moravčah. Udeležba radi poznegea preoznanila (določene so bile prvotno Domžale) ni bila tolikšna, kot bi bilo pričakovati. Občni zbor se je izvršil v občno zadovoljnost. Poleg predsednika je zborovalce iskreno pozdravil tudi dekan Bizjan. Dolžnost nas veže, da se na tem mestu iskreno zahvalimo gospodičnam tovarišicam in gg. kaplanoma za prijazni sprejem in pogoščenje v kaplaniji. Prihodnji sestanek dne 19. novembra ob pol dveh v Komendi.

Prošnja. Stanovska zavednost zahteva, da društveni tajniki točno poročajo uredništvu »Sl. Učitelja« o vsakem zborovanju. Nič ne ugovarjamo, če se pošlje kaka notica tudi »Slovincu«, a strokovno glasilo naj ima prednost.

Vzgoja

Otroško delo v Avstriji. Avstrijska vlada je leta 1908. naročila statističnemu uradu v trgovinskem ministrstvu, naj poizve, kako je v Avstriji z otroškim delom, da bo moč to zadevo postavno urediti. Pokazala se je velika rana, ki jo bo treba zdraviti. Pred mesecem je trgovinsko ministrstvo razposlalo drugi zvezek tozadavne statistike z naslovom »Erhebung über die Kinderarbeit in Österreich im Jahre 1908. Wien, 1913. Verlag Alfred Hölder in Wien.« Cena 4 K. (Prvi zvezek 2 K.)

Iz te zanimive knjige poizvemo, da polovica otrok, o katerih se je poizvedovanje vršilo, niti 11. leta ni dosegla. Najbolj žalostno je, da je 43% teh mladostnih delavčičev zaposlenih še ob nedeljah in praznikih, in sicer pri gostilniški obrti, in da tudi nočno delo ni izključeno. Skoraj ena četrtnina izmed 148.368 otrok, ki so prišli pri statistiki v poštev, je vprežena bolj ali manj tudi za ponočno delo! Če zraven še prištejemo obilgatne ure šolskega pouka, si lahko napravimo sliko o naporu teh mladostnih trpinov in pa o žalostnih posledicah, ki morajo vsled tega nastati zlasti v zdravstvenem in nravnem oziru.

Razvidno, da bo državna zbornica storila dobro kulturno delo, če bo s primernim zakonom omejila otroško težaško delo. Vpoštevati bo pa morala razmere na kmetih, kjer velikokrat ni moč drugače izhajati, kot da porabijo za lahka opravila tudi šoloobvezne otroke. To se bo lahko vpoštevvalo, ker delo na kmetih zdravju otrokovemu večinoma ni škodljivo.

Društvo za oskrbo in vzgojo slepih gluhtonemih otrok v Avstriji se je nedavno ustanovilo na Dunaju; imenuje se »Fürsorgeverein für Taubstummlinde in Österreich«. Wien, XIII./5., Hütteldorf, Linzerstraße 478. — Za gluhtoneme otroke obojega spola je v Avstriji ustanovljenih že precej zavodov. Dokazalo se pa je, da je mnogo tudi takih nesrečnikov, ki niso le gluhi in torej tudi mutasti, ampak so poleg tega še slepi. Statistika je dognala, da je v Avstriji — ne všteti slepih gluhtonemih na Češkem, Moravskem in v Galiciji — 292 slepoglušcev. Že 80 let je preteklo, odkar se je izvedenim pedagogom posrečilo, da z urejenim metodičnim naukom tudi tem nesrečnim trpinom omogočijo nekoliko občevanja z drugimi ljudmi. Amerikanski filantrop dr. Samuel Howe je prvi, ki je slepogluho Lavro Bridgman v bostonskem zavodu naučil na prste čitati. Med slepoglušci je najbolj znamenita Helena Keller, ki je postala celo sloveča pisateljica. Zadnji čas so se zganili tudi ljudomili in požrtvovalni pedagogi v Avstriji ter ustanovili društvo, ki ima namen pomagati slepim gluhtonemim otrokom. Vsled darežljivosti neimenovanega dobrotnika si je zgoraj navedeno društvo že pridobilo na Dunaju prostorno hišo z vrtom. Štirje gojenci se že poučujejo. Skrb društva bo, da se zasužura temu zavodu obstoj. Redni člani plačajo 10 K na leto, podporniki po 2 K, ustanovniki pa enkrat za vselej tisoč kron.

Raznoterosti

Justična palača za šolske otroke. V New-Yorku so sezidali krasno palačo, kjer posluje takozvano mladinsko sodišče. Že 11 let je preteklo, kar so ustanovili ta urad. V tem času je bilo sodišču izročeni 10.000 otrok, in le 8% mladih kaznjencev se ni poboljšalo.

Nova osemrazrednica. Deželni odbor kranjski je pritrdil, da se sme ljudska šola v Trziču razširiti v osemrazrednico.

Bogoslovno učilišče v Celovcu. Leta 1888. so prevzeli patri iz reda jezuitov vodstvo in pouk v bogoslovnih vedah na celovškem učilišču. S privoljenjem ško-

fijstva je pa nastavljenih sedaj že pet profesorjev svetnih duhovnikov; poleti (1914) se bodo jezuiti od bogoslovnice poslovili.

»Zračne šole.« Na reki Themsi v Londonu so ustanovili na bojnih ladjah, ki so izločene iz vojne službe, zračne šole. Namenjene so slabotnim in boleham otrokom.

Nov šolski časopis. Na Koroškem je jel izhajati »Landesschulrat-Verordnungsblatt«.

Slovenski živelj v Trstu napreduje. S tekočim šolskim letom se je vpisalo na slovenskih šolah pri Sv. Jakobu in na Acquadottu 2092 otrok, 345 v e č nego lansko leto.

Tečaj pedagogov v Inomostu. Od 10. do 12. septembra je bil v Inomostu pedagoški tečaj, ki se je prav dobro obnesel, kajti priglšenih je bilo 850 gostov. Tudi razprave so bile aktualne; posegale so v vprašanja moderne pedagogike ob pravcu nevenljivih pedagoških načel in pravil, ki jih odobravata vera in Cerkev. Zanimiv in temeljit je bil predvsem referat vseučiliškega profesorja Fr. Krusa S. J.: »Pedagoške smeri sedanjega časa«; o tem referatu bomo še poročali.

25letnica učiteljske pripravnice. V Feldkirchu na Predarlskem so praznovali meseca septembra 25letnico katoliške učiteljske pripravnice. Zavod je za to prilik o skrbel slavnostno knjižico, iz katere je razvidno, da so se izšolali ondi v tem četrstoletju 703 učitelji. Nekateri so se posvetili tudi drugemu poklicu, večina pa deluje v šoli, in sicer: 207 na Predarlskem, 203 na Nižjem Avstrijskem, 70 na Tirolskem, 35 na Češkem, 13 na štajerskem itd. — Učiteljska knjižnica šteje 5300 del in 9316 zvezkov; knjižnica gojencev pa 1061 del in 1448 zvezkov.

Triletne nadaljevalne šole. V solnograškem deželnem zboru je bil vložen predlog, naj se vpeljejo triletne kmetijske nadaljevalne šole, ki naj na deželi nadomeščajo zadnji dve leti ljudske šole.

Občni zbor »Gorotana«, društva slovenskih koroških akademikov in učiteljev, se je vršil meseca septembra v Celovcu. Iz obširnih, par

ur trajajočih poročil je povzeti, da je društvo res uspešno vršilo svojo nalogo. Kakor znano, si je stavil »Gorotan« nalogo, zbirati v svojem okrilju koroške visokošolce in učitelje k skupnemu delu za narodno stvar na Koroškem. Vrhutega nadomešča »Gorotan« slovenskim učiteljem posebno stanovsko organizacijo.

S posebnim zadovoljstvom je društveni tajnik omenil, da so pristopili društvu tudi nekateri člani iz »Danice« na Dunaju. Pohvalo zasluži zlasti delovanje šolskega in obrambnega odseka. Šolski odsek se je na sestankih pečal z vprašanjem, kako reformirati ljudske šole, da bodo ustrezale potrebam kmetkega ljudstva. Izdelal je podroben program za nujno obrambno delo na šolskem polju. Obrambni odsek se je bavil z razpečavanjem in razširjevanjem dobrega čtiva, s tujskim prometom, pa tudi z gospodarskimi vprašanji. Posebno je razmotrival strokovno izobraževanje naše kmetke mladine in strokovne organizacije kmeta. Da se razbremení obrambni odsek, se je ustanovil na občnem zboru poseben gospodarski odsek, ki bo nadaljeval pričeto delo. Podjunski krožek se je predvsem bavil z učiteljskimi stanovskimi vprašanji. Vsega, kar se je v društvu storilo in ukrenilo, seveda ne kaže iz umevnih razlogov objavljati.

Vseučilišče bodo otvorili v Skoplj u. Prihodnje šolsko leto bodo pričeli s pravno in modroslovno fakulteto.

»štifelpucarji.« (Dopis.) Leksikon čislanih tovarišev nasprotnega tabora obsega številne psovke, katerih se kaj pridno poslužujejo razna svobodomiselna glasila, da bi ponižala krščanskomisleče učitelstvo in njega pozitivno delo za ljudstvo. Med posebno delikatne primke spadata: koritar in »štifelpucar«.

V koritu dobiva hrano nesnažna žival, ki rije po blatu. Uvrstili pa so svoje katoliške tovariše med živalske zastopnike važne panoge narodnega gospodarstva pač zato, ker merijo — po sebi. Skoraj vsa boljša učiteljska mesta na Kranjskem imajo v svoji posesti še danes — liberalni učitelji, istotako zaslužek na obrtno-nadaljevalnih šolah.

Gotovi faktorji že skrbe, da ne pride »preveč« Slomškarjev v risarske in trgovske tečaje. To je dokazano! Potem pa pogledajmo še razne račune pri dežel-nem odboru, nato posvetimo v liberalne posojilnice in v druge zadruga, in jasno bo, katera slovenska učiteljska organi-zacija ima za koritarstvo — več talenta.

Nobena reč pa naših nasprotnikov bolj ne peče, kot samoobsebi umevno dejstvo, da išče zaveden Slomškar pri-jateljjev zlasti med duhovniki, ne pa — no — drugod. Krščanski učitelj se za-veda, da more biti naša mladina dobro vzgojena le tedaj, ako hodita Cerkev in šola pri mladinski vzgoji roko v roki. Cerkev je prva imela šole. Državni zakon je Cerkvi sicer šolo deloma vzel, a nikdar ne bo postave, ki bi mogla po-štenim potom odjesti Cerkvi njene, po božjih in svetnih postavah utemeljene pravice do mladinske vzgoje. Slomškarji se držimo tega načela in zato po drznih besedah lažipedagofov »obiramo po fa-rovžih kosti« in lepo ponižno »ščetimo svojemu župniku — čevlje«. Tako la-žejo, pišejo in govore, s prozornim namenom, da bi s tem poniževali katoliško učiteljstvo.

Ampak, povem naj v dokaz uprav nasprotno dejstvo. Bog ne daj, da bi hotel le količkaj škoditi ugledu veleč. gg. duhovnikov, če povem dogodek, ki je za dotičnega gospoda le dokaz pri-kupljive skromnosti in ponižnosti. — Ob zadnjih duhovnih vajah za učitelje je bil namreč uprav duhovnik, ki je nekega jutra oščetil črevlje — Slomškarju. Du-hovnika ne imenujem, učitelja pa — bila je to moja malenkost. (B-ski.)

To bo govornikov. Govorniške vaje bodo vpeljali na srednjih šolah, in sicer že v spodnjih razredih. Izpočetka bodo dijaki prednašali na pamet vzorne berilne sestavke, pozneje pa se bodo na-vajali pravilno izražati tudi svoje misli in izdelke o predmetu, ki so si ga sami izvolili. Po zavodih naj bi se osnovali predavalni krožki.

Šolska klop — kot postelja. Poštni uradnik Ivan Pospišil v Pragi je sestavil

šolsko klop, ki se da izpremeniti in po-rabiti za posteljo. Ta iznajdba, ako se uvede, bi prav prišla ob času vojnega stanja, ko se šolska poslopja porabljaajo za bolnišnice. Tudi ob raznih velikih slavnostih bi dobro služile, ko je treba preskrbeti prenočišče številnim tujcem. — Iznajdba je že patentirana v vseh večjih državah.

Proti mladoletnim kadilcem in piv-cem alkoholnih pijač bi bilo treba nasto-piti v državnem zboru ter sprejeti za-kon, ki bi bil pravi blagoslov za državo. V tem oziru nas prekaša še Japonska, kjer so sprejeli stroge odredbe proti mladoletnim kadilcem. Kdor tam še ni star 20 let, ne dobi tobaka. Vsak pre-stopek se ostro kaznuje.

Veliko skupščino je imelo dne 9. no-vembra ogrsko katoliško uči-teljstvo v Budimpešti o priliki XII. ogrskega katoliškega shoda; obenem je imel sejo tudi katoliški deželni naučni svet.

Prva slepa abiturientinja. Da so se slepi mladeniči povzpeli celó do vseučiljskih študijev, je znano. Med ženskim spolom pa doslej ni bilo slepih visoko-šolk. Prva gospodična, ki se je kljub telesni slepoti tako povzpela, da je napravila abiturientski izpit, je hči ko-merčnega svetnika Hilda Mittelstein-Scheid v mestu Darmen v Nemčiji. Mla-da dama se je vpisala na vseučilišču v Göttingen kot slušateljica kmetijskih ved. Istotam je vpisan njen brat, ki je tudi slep.

Gospodična — trikratni doktor. Portugalka, gdčna. Domitila Carvalho je zelo hvaljena praktična zdravnica v Lizboni. Izobrazila se je bila najprej za učiteljico. Pri preizkušnji se je tako od-likovala, da je zbudila pozornost pred-sedujočega vseučiliškega profesorja, ki ji je preskrbel vstop na vseučilišče. Po-svetila se je najprej modroslovju ter je tudi promovirala; kmalu nato pa se je lotila še matematike in astronomije ter je tudi iz te vede dosegla doktorat. Slednjič se je oprijela še medicine ter tako postala trikratni doktor.

Slovstvo in glasba

Koledarček učiteljskega doma v Celovcu za leto 1914. I. letnik. Izdalo in založilo društvo »Učiteljski dom« v Celovcu. Cena 70 vin. Natisnila tiskarna »Družbe sv. Mohorja«.

Ta 94 strani obsegajoča knjižica ima poleg koledarskih drobnarij in zaznamkov enajst šolskih, vzgojnih in domoljubnih sestavkov. Zastopani so priznani slovenski pisatelji. Ako je koledar namenjen tudi slovenski mladini, — po sestavkih bi sodili tako — potem bi morala črtica »Njen gozd« vsekako izpasti. Ali bi ne bilo želeti, da bi se oskrbela bolj praktična oblika?

Glaubenslicht im Lehrberuf. Gedanken über Beruf und Religion von M. H. Schnitzler, Oberlehrer am kgl. Lehrerseminar in Brühl. Freiburg und Wien. 1913. Herdersche Verlagshandlung. 1 K 44 H; geb. 2 K 16 H.

Ta spis o pravem umevanju in zvestem izpolnjevanju učiteljskega poklica vsebuje res izvirne misli in izvajanja. Iz knjige odseva jasno poznanje pedagoške vede, dolžnosti, ki jih ima učitelj, in naloge, ki jo ima šola; po drugi strani pa seznanja bralca z nevarnostmi, ki preté šoli, učitelju in pedagogiki od veri sovražnih strank, od brezbožne »znanosti«, zlasti pa še od tistih uničujočih elementov, ki pripadajo lastnemu stanu.

Posamezni odlomki so v knjigi tako zanimivi, da bi jih bilo vredno posebej objaviti. Želja pisateljeva je: »naj bi ta spis krščanskega učitelja utrdil v njegovem poklicu, naj bi neodločnemu pokazal pravo pot, naj bi bil začetniku prijazen svetovalec, poštenemu nasprotniku pa naj bi bil vir, da bo mogel pravično presojudati katoliške vzgojne ideale.«

Zbirka slovenskih povesti. Urejuje prof. Iv. Grafenauer.

V zalogi »Katoliške Bukvarne« je pričela izhajati zbirka poljudnih klasičnih povesti, ki doslej vobče niso bile našemu narodu dostopne. Zastopani bodo vsi boljši slovenski pisatelji, ki so pisali za narod. Nekateri spisi naših pripovednih pisateljev, posebno starejših,

se namreč le težko dobe, ker so poskriti po raznih časnikih, časopisih in zbornikih. Temu hoče biti ta zbirka v pomoč. Izhajala bo v zvezkih po 60 h in bo prinašala povrsti povesti naših boljših pisateljev, starejših in mlajših, kakor Fr. Erjavca, S. Jenka, Fr. Levstika, J. Jurčiča, J. Ogrinca, J. Stritarja, J. Kersnika, Fr. Finžgarja, Ks. Meška, Iv. Cankarja, Fr. Detela, M. Prelesnika, F. Jakliča, B. Bohinjca, P. Pajkove, Jos. Vošnjaka i. dr.

Uredništvo bo pazilo na to, da bo vsak zvezek zase celota, pri daljših povestih se bosta združila po potrebi dva zvezka v eno knjigo.

Prvi zvezek obsega Jos. Ogrinčevo povest, ki ima naslov: »Vojnimir, ali poganstvo in krst«.

Italijansko-slovenski slovar. (Dizionario italiano-sloveno.) Nad 40.000 besed. Sestavil dr. Josip Valjavec, D. S., Ljubljana, 1914. Založila »Katoliška Bukvarna«. Subskripcijska cena K 3'80 za vezan izvod — do konca novembra. (Tržna cena K 3'70, v platnu K 4'50.)

Pravkar je izšel slovar z zgorajšnjim naslovom. Prepričani smo, da ga bo slovenska in italijanska — vsaj obmejna — javnost z veseljem pozdravila in sprejela.

»Dr. Valjavčev slovar je sad dolgoletnega truda in bogatih izkušenj. Prireditelj je bil več let učitelj italijanščine in natančno pozna italijanski in slovenski jezik ter je v svojem temeljitem delu zadostno in pravilno vpošteval potrebe in lastnosti obeh jezikov. Slovar obsega izredno bogati besedni zaklad in je tudi v podrobnostih obdelan tako skrbno, da bo vsestransko ustrežal. Zadošča ne samo za vsakdanjo rabo v zasebnem in javnem življenju (trgovini, obrti, uradih itd.), temveč navaja vse besede literarnega zaklada, tako da bo izvrstno služil tudi šolam in ljubiteljem slovstva. Slovar prekaša po svojem obsegu, opremi in ceni vse druge podobne izdaje.

Kljub svoji obširnosti ima slovar, ki obsega več kot 40.000 besedi in pre-

mnoško najbolj rabnih fraz, kaj priročno obliko. Pri vseh besedah so zaznamovane tudi nepravilnosti, naglas, pri samostalnikih spol itd. Slovar je tiskan na tankem papirju in z izredno finimi, nalašč v ta namen naročenimi črkami in je torej tudi tehnično na višku.

Stoff und Stoffquellen zu den Katechesen der 8. Knabenklasse und der Fortbildungsschulen, sowie für die unteren Klassen der Mittelschulen. II. Teil: Das Werk der Erlösung. (Teilweise ausgearbeitete Katechesen.) Von L. Heilmaier, Kaplan in München. München, 1913. — To knjižico, ki se dobi tudi v »Kat. Bukvarni« v Ljubljani, omenjamo in priporočamo kot dober pripomoček katehetom obrtno-nadaljevalnih šol. Lani je izšel prvi zvezek »Das Werk der Schöpfung«.

Knjige Družbe sv. Mohorja za l. 1913. Šest knjig, šest darov. Najlepši dar je slavnostna spomenica: »V tem znamenju boš zmagal.« Zanimive in poučne zgodovinske slike nam vzbujajo upanje na še imenitnejše in obsežnejše delo te stroke iz peresa profesorja cerkvene zgodovine, dr. Ivana Zore. — Razveselil nas je tudi tretji zvezek »Zgodovine slovenskega slovstva«. Odpri knjigo na katerikoli strani hočeš, vselej in povsod potegne tvojo pozornost za seboj. Čitaš in čitaš s ponosom: Tudi Slovenec ima svojo slavno zgodovino. Vedno bolj in bolj spoznavamo davno povestnico svojega

ljudstva in zadnja zasluga pri tem ne gre dr. Grudnu. — »Mlada Breda« nam ugaja. Semtertam nekam težak slog zaradi predolgih period, včasih malo prisiljeno opisovanje in manj utemeljeno pripovedovanje, dve ali tri osebe brez prave zveze s celoto, a vseeno: Dr. Pregelj opazuje in študira selo in seljaka in kadar se pisatelj v svoji nadarjenosti popolnoma razvije, bodo naročniki Družbe sv. Mohorja le čakali, kje se jim v njenih spisih pokaže dr. Pregeljno ime. — Molitvenik: »Krščanska mati« ne stoji na oni višini (zlasti v apologetičnem zmislu), da bi ustrezal modernim zahtevam »krščanske matere« v mestu in na deželi. Samo lepa navodila za naš čas ne zadostujejo. Kdor nam v modernih dneh nudi take vrste delo, imej v eni roki pero, v drugi meč, ali pravzaprav pero bodi obenem meč. — »Pravljice« so pač res samo pravljice in nekatere izmed njih se le preveč prizadevajo biti pravljice. A to se jim ne pošeči, vsaj redno ne, ker jih Utva in Mira nista vodili skozi deželo ljudske naivnosti in domišljije, ali vsaj ne skozi slovensko deželo. — V »Koledarju za l. 1914.« opozarjamo na dvojce: »Balkanska vojska« iz peresa prof. A. Bezenška in »Dva vzorna moža«, opisal Ks. Meško. Prvo je aktualna stvar, a drugo, sicer majhna reč, a kako si želimo takih »malo in majhnih spominov«, ki nam kažejo, da ima tudi na slovenski zemlji vsak čas svoje — može.

Dr. A. M.

Listnica uredništva

Listnica uredništva. Prihodnji številki bomo priložili položnice. Prosimo, naj bi se jih cenj. naročniki takoj poslužili. Res je okrog Božiča toliko plačil, da se človeku kar smilijo s trudom nasušene kronce. Pa kaj čemo! Dobra stvar ne gre naprej brez tega mazila... Vemo, da je med požrtvovalnimi naročniki »Slov. Učitelja« mnogo takih, ki imajo edinole to »dobro stvar«: organizacijo katol. pedagoškega življa — pred očmi, pa nas podpirajo,

dasi jih list sam toliko ne interesira. Bog nam jih ohrani!

Pozivamo pa zopet zlasti one počasne in zamudne plačnike, ki imajo že več neplačanih letnikov »Slov. Učitelja« na vesti, naj nikar ne vržejo položnic v kot ali v koš, ampak pogledajo naj na rob položnice, kjer bomo zabeležili, do kdaj imajo poravnano naročnino ter naj potem takoj store svojo dolžnost!

Razpis učiteljskih služb

V krškem okraju: Na petrazredni ljudski šoli v Cerkljah, na štiri-razrednih ljudskih šolah v Št. Jerneju, Kostanjevici in na Raki, na trirazredni ljudski šoli v Sv. Križu pri Kostanjevici in na dvorazredni ljudski šoli v Kalu pri Št. Janžu so razpisane učiteljske službe v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje je predložiti do 26. novembra 1913.

V logaškem okraju: Učno mesto na štiri-razredni ljudski šoli v Grahovem — do 17. novembra 1913.

V črnomaljskem okraju: Mesto učitelja-voditelja na enorazrednici v Črešnjevcu. Prošnje do 25. novembra.

V kočevskem okraju: Na šestrazrednicah v Dobropoljah in v Loškem potoku po eno učno mesto z omejitvijo na moške prosilce; učiteljsko in voditeljsko mesto na enorazrednici v Starem kotu; nadučiteljsko mesto na dvorazrednici v Fara-Vasi; učno in voditeljsko mesto na enorazredni utrakvišični šoli v Dragi. — Prošnje do 4. decembra.

V postojnskem okraju: Na dvorazredni ljudski šoli v Vremah se razpisuje nadučiteljsko mesto, dalje drugo učno mesto v stalno nameščenje. — Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo do 7. decembra 1913.

Učiteljska imenovanja. V seji c. kr. deželnega šol. sveta za Kranjsko dne 10. novembra so bile imenovane sledeče gđčne učiteljice: Kovač Ljudmila za Preddvor; Debevec Milena za Ubelsko; Boštjančič Marija za Št. Vid pri Vipavi. — Začasni pokoj je dovoljen gđčni Fr. Mikec, učiteljici v Žužemberku. V Čepeljah (Črnomelj) je stalno nameščen gosp. Obrekar Rudolf. — Šesto katehetsko mesto v Ljubljani je podeljeno č. gosp. Pavlu Zajcu, katehetu na zunanji dekliški šoli pri uršulinkah v škofji Loki.

Prirastek. Ljudska šola na Brezovici pri Ljubljani se razširi na tri razrede, v Vrhpolju pri Vipavi na dva razreda,

istotako v Harijah; v Trziču se ustanovi skupna osemrazredna šola tako, da so dečki in deklice ločeni v dveh najvišjih razredih; za otroke od Sv. Katarine in Kovorja, ki imajo le šestletno šolsko dolžnost, bo prosto obiskovati ponavljalno šolo ali višje razrede ljudske šole v Trziču; zasebna nemška šola se razširi na tri razrede.

Nagrade za vzorne šolske vrtove. Državne podpore za šolske vrtove po 50 K za leto 1912. dobe gg. nadučitelji: Ivan Grad, Bog. Račič, Leopold Levstek, Fr. Musar, Jak. Žebre, Jož. Kobal, Jož. Perz, Urh Konjar, Val. Klemente, Ant. Drašček, Iv. Kiferle, Jožef Žirovnik.

